

Anna Baranowska

Pojęcie demona i jego wpływ na interpretację fenomenu opętania.

Perspektywa filozoficzna w świetle wybranych autorów

Jaki jest wpływ przyjęcia danego rozumienia pojęcia demona na sposób interpretacji fenomenu opętania demonicznego? Sformułowany w ten sposób problem badawczy stanowi pytanie otwarte, a celem dysertacji doktorskiej nie jest odnalezienie odpowiedzi ostatecznej, kończącej toczący się współcześnie spór o naturę zjawiska opętania, lecz jedynie próba ukazania możliwości interpretacyjnych na gruncie badań z dziedziny filozofii, a więc możliwości uzależnionych właśnie od definicji wyjściowej pojęcia <demon>.

Wedle zawartego w pracy założenia, określona zawartość treściowa pojęcia <demon> warunkuje specyficzny sposób rozumienia fenomenu opętania demonicznego. Pojęcie <demon> bowiem wskazuje na ogromną złożoność samego fenomenu opętania demonicznego, które przestaje być zarezerwowane jedynie dla nauk teologicznych. Pojęcie to w sposób uzasadniony wkracza do słownika pojęć innych dziedzin naukowych, ale na znamienne dla siebie sposób. Przykładem może być właśnie filozoficzny namysł nad tym pojęciem i jego szerokie rozumienie. Demon może być bowiem jedynie ideą mieszczącą się w granicach myślenia magicznego i mitologicznego, niezbędną do porządkowania otaczającej rzeczywistości (Apulejusz z Madaury), błędem poznawczym (Witelon), obiektywnie istniejącą istotą o naturze duchowej, przeciwnej Bogu (Orygenes, św. Augustyn, św. Anzelm, św. Tomasz), podświadomym życiem instynktów wyrażanych za pomocą języka religijnego (Z. Freud), czy archetypem cienia sprzecznym z kanonami społeczno-kulturowymi (C. G. Jung). Bezrefleksyjne posługiwanie się pojęciem demona uniemożliwia interdyscyplinarne porozumienie i powoduje napięcia spowodowane odmiennym postrzeganiem fenomenu opętania demonicznego.

Układ zagadnień zamknięty został w pięciu rozdziałach pracy. Pierwszy rozdział stanowi wieloaspektowe wprowadzenie do tematu głównego. Na jego początku ukazany został problem opętania demonicznego na tle filozofii religii, a także omówione zostały pojęcia najbardziej konstytutywne dla podjętych badań (pojęcia <szatan>, <diabeł>, <demon>, <opętanie>).

Rozdział drugi, trzeci oraz czwarty jest analizą wybranego filozoficznego materiału źródłowego. Stanowi także rekonstrukcję poglądów tych myślicieli których wkład w tematykę demonologiczną uznany został za kluczowy (Apulejusz z Madaury, Orygenes, św. Augustyn, św. Anzelm, Witelton, św. Tomasz, Z. Freud oraz C. G. Jung). Bliższe zapoznanie się z

przedstawionym przez nich ujęciem problematyki umożliwiło wyodrębnienie trzech grup interpretacyjnych w kwestii demonologicznej: ujęcie antropologiczno-kulturowe (Apulejusz z Madaury, Witelon), metafizyczno-ontologiczne (Orygenes, św. Augustyn, św. Anzelm i św. Tomasz) oraz psychoanalityczne (Z. Freud, C. G. Jung).

Celem rozdziału piątego jest próba osadzenia terminologii z zakresu demonologii w kontekście myśli filozoficznej, poprzez ukazanie wniosków płynących z uczynionych uprzednio analiz. W sposób szczegółowy omówione w nim zostały koncepcje demona, poczynione na potrzeby pracy oraz wpływ tych koncepcji na sposób interpretacji i rozumienia fenomenu opętania demonicznego. Ukazanie relacji pomiędzy daną koncepcją demona i jej wpływem na owy sposób interpretacji stanowi realizację idei przewodniej pracy.